

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicatorum Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

Capvt III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

piendas altercationes domesticas colloquiū institutum. Cuius summariam descriptionem vt hoc loco inseramus, cursus historię, quam scribimus, vel rerum à Maiore gestarum series postulare videtur. Ipse siquidem occasionem dedit huic colloquio, in quo cotrouersia de iustificatione non aüter per Flacianos disceptata fuit, ac si Comitia de capite Maioris agerentur. Hunc enim præter Melanchthonē imprimis petebant isti; hunc oppressum cupiebant, & anathemate iugulatum. Et quanquam ad colloquium ipse nõ venit, nullum tamen Flaciani congressum habuerunt, quin Maiori virulentum aculeum infigerent: tanto desiderio flagrabant hominis opprimendi.

ANNO
1568.

Maior cau-
sæ Collo-
quij.

C A P V T III.

- I. *Colloquium Altenburgense cum enumeratione collocutorum & præsidis, legibus item & forma agendi.*
- II. *Initium actionis & inter partes orta contentio.*
- III. *Consultationes, rixæ, scripta & inuectiua collocutor.*
- IV. *A conuitijs abstinere iubentur per Præsidentem, at frustra.*

LOCVS Colloquio designatus fuit Altenburgum, quæ Misniæ ciuitas est; quo concionatores aliquot primi nominis

I.
COLLOQV.
ALTENB.

hh

ex vtra-

ANNO
1568.

Capita cō-
trouersa.

Nomina
Collocu-
torum Ma-
ioristarū.

Nomina
Flaciano-
rum.

Ioan. Gu-
lielm. Sax.
Dux præses
Colloquij.

ex vtraque factione conuocati sunt, vt de
controuersia Maioris, de Iustificationis do-
gmate, de bonis operibus, de libero arbi-
trio, deque adiaphoris collatione sententia-
rum instituta concordiam tentarent. Hæc
enim ferè sunt capita, in quibus Flaciani à
Maioristis, Melanchthonicis, Adiaphori-
stis, Synergistisque atque Interimistis dis-
sidebant. Venerunt Alteburgum ab Ele-
ctore missi consiliarij tres politici, Ioannes
à Bernstein, Ihan à Zeschavv, & Laurentius
Lindeman Iurisconsultus; Theologi verò de
Maioristarum numero sex, Paulus Eberus,
Henricus Salmuth, Andreas Freyhub, Pe-
trus Prætorius, Caspar Cruciger iunior, &
Christianus Schutz: Qui scribam secum ad-
duxerunt, Henricum Mollerum. Toti-
dem è Flacianis quoque venerunt: Politi-
ci nimirum tres Eberardus à Than, Hen-
ricus ab Erffa, Petrus Prem, Iurisconsul-
tus: Theologi sex; Ioannes VVigandus,
Ioannes Fridericus Cœlestinus, Christo-
phorus Irenæus, Bartholomæus Rosinus,
Alexius Bresnicerus, Timotheus Kirch-
nerus. Hos Ioannes Gulielmus Saxoniarum
Dux Flacianorum patronus Alteburgum
euocauit, iisque scribam adiunxit, Notar-
ium vulgo nominant, Martinum Burg-
grauium. Flagrabat princeps iste magno pa-
cis conciliandæ desiderio: Ideoque ipse col-
loquio interesse adeoque præesse voluit, vt
dirigeret ac promoueret negotium, & præ-
sencia

sentia sua quorundam impotentiam frenaret. ANNO 1568.

Initium actionis ad 21. Octobris factum est, lectumque exordij loco decretum de forma modoque colloquij, diu ante conceptum per consiliarios politicos vtriusque principis; cuius hæc erat sententia: Ortum esse dissidium annis superioribus inter Electoris Augusti, & Ducis Saxonæ Ioannis VVilhelmi concionatores de quibusdam religionis capitibus, ita vt alij alios errorum quorundam & defectionis ab Augustana Confessione reos fecerint: Quemadmodum ex libris manifestum sit vtrinque scriptis in hoc genere, ac passim non sine graui multorum offensione per Germaniam diuulgatis. Extremam itaque postulare necessitatem, vt sublatis dissidijs restituantur doctrinæ conformitas, eademque ad posteros transmittatur. Quamobrem censuisse Principes futurum operæpretium, si Theologi quidam vtriusque partis, & consiliarij politici modestè colloquerentur de controuersis articulis, eosque, si qua fieri posset, adhibita moderatione conciliarent. Quæ res vt legitimè procederet, Leges & cum fructu perageretur, consiliarios forma agē:
vtriusque Principis ipsorummet principum mandatu de futuri colloquij forma loquio.
& legibus in hunc modum inter se conuenisse.

Principio, vt vno mense, nec diutius, ante
h h 2 diem

ANNO
1568.

2. diem auspiciando colloquio destinatum, vtrinque Theologi sex, consiliarij politici tres, & scriba iuratus vnus nominetur, ad congressum hunc ablegandi. Deinde vt hi duodecim vtriusque partis Theologi de contro- uerlis hactenus dogmatibus, puta de iustifi- catione, de bonorum operum necessitate, de libero arbitrio, & de adiaphoris, in præsen- tia sex politicorum, quos vterque princeps designarit, modestè sine cuiusquam præiudi- cio colloquantur: Vt politici consiliarij no- mine suorum principum animum diligen- ter aduertant, & si res ita postulet, officij moneant collocutores, atque hoc agant con- silijs inter se communicatis, vt actio ritè, prudenter, atque ordinatè procedat: Quod si fortè libros quosdam de controuersijs illis editos, in medium proponendos Theologi iudicent, atque inspiciendos, & quæ scripta sunt in ijs expendenda, vt ea de re se mu- tuo differentes, & declarantes sententiam suam amanter & benignè audiant: Vt facta declaratione, ipsoque colloquio demum absoluto conueniant inter se Theologi, & formam quandam concipiant communibus omnium suffragijs probatam, quomodo nimirum de controuersis articulis porrò do- cendum sit in scholis & ecclesijs, quæque loquendi formulæ deinceps in scriptis, in concionibus publicis retinendæ sint & usur- pandæ, quæ reiiciendæ vitandæque: Vt omnis hæc actio dirigatur ad res ipsas do- ctrinam-

Et rnamque explicandam, nec ullæ personarum aut hominum condemnationes instituantur: Vt conciliatione dogmatum feliciter peracta, confectoque ea de re scripto, politici deinde sententijs inter se collatis deliberent, quomodo formandus sit recessus, quem vocant, & publicandus; tum quid agendum utrique Principi statuendumque ut concordia in ijs ditionibus & pax stabilatur: Si verò conciliatio non succedat in vno pluribusue dogmatis, ut tum autoritate principum ea consilia suscipiantur, quæ ipsorum iudicio mutuoque consensu ad faciendam concordiam oportuna videbuntur: Vt hoc casu politici consiliarij Theologis interdican- serio, mandentque, ut interea temporis, dum principes de legitimis dissidij componendi medijs cogitant, utrique in concionibus, in scholis, in scriptis etiam publicis ab infectatione personarum & contumeliis abstineant: Quod si conciliatis articulis superioribus, de cæteris quoque controuersis, quas alibi constet inter Lutheranos exortas, Theologi conferendum censeant, ut in ea deliberatione pacis & tranquillitatis inter omnes Augustanæ Confessionis Ordines conseruandæ ratio cum primis habeatur.

ANNO 1568.

7.

8.

9.

Hæc ferè summa fuit decreti; quod cum Flacianorū sub actionis initium à notario recitatum esset, Flaciani confestim obmurmurarunt, protestati decretum illud à Theologis utriusque

Flacianorū
obmurmura-
ratio.
*In Colloq.
lat. ed. p. 2. b*

hh 3

usque

ANNO
1568.

usque partis examinandum fuisse ratificandumque, priusquam in confesso publicaretur. Esse quaedam in eo quae iustam deliberationem postulent. Se quidem illud in medio relinquere, velut ordinationem à viris tantum politicis conscriptam, quae praëiudicium adferre non debeat causae principali: Facturos nihilominus in hoc colloquio, quod viros Christianos deceat. Sic isti vel in ipso actionis limine turbulentum spiritum prodiderunt.

II.

Io. Wigandus incipit actionem, sine iussu principis.

Maioristarum replica de seruando decreto.

Lecto decreto Ioannes VVigandus Flacianorum ductor, iniussu Principis actionem ordiri voluit, priusquam de modo agendi, quem in decreto praëscriptum diximus, inter vtrosque conuenisset. Itaque praëfatus quaedam de dissensionibus post obitum Lutheri exortis, deque suo & sociorum affectu ad sananda ecclesiae Lutheranae vulnera, tandem Bartholomeo Rosino collegae mandat, vt quam de iustificatione deque bonis operibus Flaciani conscripserant Confessionem recitaret. Id vero perindignè tulerunt Electoris consiliarij politici, ceterique Maioristae; quorum nomine Laurentius Lindemannus iureconsultus interpellauit VVigandum publice, & ne confessio recitaretur, impediuit; mouendos primum aduersarios asserens, vt decreti forma seruetur, scilicet vt vtriq̄ue ante omnia declarent sententiam suam de dogmatibus controuersis, & siquidem conueniant, vt antitheses for-

men-

mentur; nec initium actionis sumatur ab ac- ANNO
 culationibus: Metuendum enim, si id fiat, 1568.
 ne vel suspendatur colloquium huiusmodi
 circuitionibus, vel in ipso limine dissipetur.
 Princeps his auditis deliberandi causa sece-
 dit, quem consiliarij politici, tum VVi-
 gandus cæteri que factionis istius secuti
 sunt.

Habitâ Consultatione Petrus Premius Premij dif-
 Flacianorum nomine respondit, & repudia- fertatio de
 ta, quam Lindemannus proposuerat agen- ratione a-
 di ratione, Principi ait videri consultum, gendi in
 colloquio.
 vt de quouis controuerso dogmate princi-
 pio theses simplicissimè ponantur; deinde
 subiungantur antitheses vel assertions the-
 sibus istis contrariæ: Demum succedant hy-
 potheses, quæ notatis librorum titulis &
 folijs prodant autorum nomina, per quos
 antitheses huiusmodi defendantur. Hunc
 agendi modum fore commodissimum,
 quem Princeps eum in finem non vrgeat,
 vt suspendatur vel dissoluatur colloquium,
 sed vt controuersia melius intelligantur.
 Hæc ille. Interea tempus effluxerat actio-
 ni destinatum: Itaque Maioristæ delibe-
 randi spatium petiuerunt in diem sequen-
 tem.

Postridiè, qui 22. Octobr. fuit, cum omnes Eberi cona-
 denuò confedissent, Paulus Eberus Maiori- tus frustra-
 starum primus dissimulatis ijs, quæ pridie neus in re-
 de modo agendi proposita fuerant, & inter citanda Cō-
 fessione
 utrosque disceptata, generatim quædam Maiorista-
 de do-
 rum.

ANNO
1568.

Flacianorū
delibera-
tio.

Eorum re-
sponsio.

Maiorista-
rū replica.

Flacianorū
cōsultatio.

de domesticis Lutheranorum dissensionibus, tum de doctrina Lutheri & Melancthonis in ijs regionibus conseruanda. prælocutus, post longos circuitus confessionem suæ factionis, Maioristarum inquam, recitare voluit, quam de iustificatione, deque bonis operibus conscriptam in manibus habebat. Quod cum VVigandus animaduertiret, Eberi sermonem interrupit, monuitque Principem, sibi cum socijs secedendum, deliberandumque an audienda sit, nec ne Maioristarum ista confessio? Secessit vnà Princeps ipse pro suo in Flacianos affectu; cumque deliberatum esset, VVigandus verba facere iussus Flacianorum nomine, se quoque, ait, & socios in votis habere, vt confirmetur Lutheri depositum, & concordia verbi diuini beneficio restituatur: Impediri verò per conscientiam, ne decreti vinculis astringi se patiantur. Causas etiam habere multas & graues, cur probare nequeant formam actionis per aduersarios propositam; nec ab ordine colloquij, quem hesterno die designarit princeps, se quidem discessuros.

Hæc VVigandus. Maioristæ verò re seorsim deliberata communibus suffragijs decernunt, nec sibi discedendum à decreto, quod ab vtriusque partis politicis conscriptum sit, & Principum non assensu modo, sed & Flacianorū sigillo confirmatum: Qua de re mentem suam Ioanni Gulielmo Sax. Duci per consilia-

filiarios politicos suæ partis aperiunt. Ille ANNO
denuò seorsim cum Theologis suis consulta- 1568.
tionem instituit.

Post multam deliberationem Maioristis Eorum re-
per Politicos aduersè partis renunciatur, pla- sponsum.
cere Principi, vt quam conscriptam habeant
confessionem, postridie recitent exhibeant-
que. Additum est, idem facturos & Flacia-
nos: ea conditione tamen, ne res hæc apud
exteras ecclesias, quas partibus suis habeant
adhærentes, præiudicium gignat; tum ne
Theses offerantur tantū, sed vt scripto quo- Eberus re-
que semel atque iterum ad eas vtrinque re- citat con-
spondere liceat: ac tum demum collocutio- fessionem
nis fiat initium. Igitur sequenti die, qui 23. Maiorista-
rum.

Octobris fuit, Paulus Eberus in confessu pu-
blico confessionem Maioristarum, quam di-
ximus, recitavit, scriptam omnium eorum
nomine, qui per ditiones Electoris Augusti
sub Augustanæ confessionis titulo scholas Summaria
ecclesiasque moderabantur. Constabat dua- Confess.
bus partibus hæc confessio: In prima de iu-
stificatione differebant; in altera de bonis
operibus idque in hanc ferè sententiam: li-
cet homines iustificentur gratis solâ fide; po-
stulari tamen ab ijs nouam obedientiam, vel
externa atque interna charitatis opera, velut
necessaria iustificatis ad salutem. Circa fi-
nem vtriusque partis condemnabant omnes,
quos ipsi vel nimium tribuere bonis operi-
bus, vel Euangelij nomine abuti ad velan-
dam carnis licentiam iudicabant. Primi ge-

I.

2.

hh 5

neris

ANNO
1568.

neris faciunt Phariseos, Origenem, Pelagium, Monachos, Papistas, Iesuitas, aliosque sanctos operarios, quos vocant. Ad alteram classem Antinomos nostri temporis referunt, tum fanaticos Anabaptistas, & furiosos Libertinos, aliosque id genus diuinæ legis aduersarios.

III.
Rosinus
recitat Cō-
fessionem
Flaciano-
rum.
Summaria
Confess.

1.

Cum Eberus scriptum absoluisset, Flacianis permillum fuit, vt & ipsi de eodē capite confessionem suam ex scripto recitarent; è quorū numero Bartholomæus Rosinus Wiggandi iussu scriptū legere cœpit, in tres partes distributum. Prima theses complectebatur, vel assertiones de iustificatione, deque bonis operibus, quarum summa erat: Iustificari homines imputatione mortis Christi:

2.

Eam verò iustitiam per solam fidem apprehendi; ex qua deinde fructus bonorū operū proueniant. Secunda pars antitheses cōtinebat, vel assertiones nouēdecim, thesibus istis omninò contrarias; inter quas decima sexta palmarium tenet: Bona opera necessaria sunt ad salutem. In tertiam partem sub hypoteseon nomine quosdam errores congefferant (corruptelas vocant ipsi) quos ab obitu Lutheri per Electoris prouincias à Maiore focijsq; eius Melanchthonis sparsos asserabant: vbi libros eorumque paginas notarant, & autorum nomina, è quorum monumentis eos deprompsissent: quibus ob huiusmodi corruptelas fœdum proditæ veritatis & apostatiæ crimen à multis annis asperferant.

3.

Hu-

Huius scripti cum priores duæ partes lege- ANNO
 rentur, theses scilicet & antitheses, patienter 1568.
 auscultarunt aduersarij Maioristæ. At cum Maioristæ
 ventum esset ad hypotheses, in quibus Ma- contradi-
 iorem eiusque socios atro carbone notatos cunt tertiæ
 esse nouerant, priusquam eas ordiretur le- parti con-
 ctor, non Theologi modo, sed & consilia- fessionis.
 rij Electoris è confesso sese proripuerunt:
 quod cautum esse dicerent decreto Princi-
 pum, ne personæ tangerentur nominibus
 expressis, sed vt in doctrinam ipsam om- Secundum
 nis actio dirigeretur: quæ res nouas dein- decretum
 de contentiones peperit. Maioristæ iuxta agi postu-
 decretum agi postulabant, & theses primum lant.
 constitui, subiungi que generatim antithe-
 ses aduersariorum dogmatum: verum à
 condemnationibus, quas Flaciani sub vm-
 bra hypotheseon in aduersarios machina-
 bantur, tantisper censuerunt abstinentium,
 donec ex collatione liquidum euaderet, vtra
 pars in errore versaretur. At Flacianis lon- Flacianorū
 gè alia mens erat. Habebant enim in Ma- detrectadi
 iorem eiusque socios, in Melancthonem, libido.
 in Synergistas, in Adiaphoristas parata ful-
 mina, quæ vt alias in scriptis & concioni-
 bus frequenter in aduersarios iaculati fue-
 rant, ita nunc spectante Principe in eorum
 præsentium capita vibrare cupiebant. Ita-
 que statim initio cuiusq; articuli prodi- vo-
 lebant eorum nomina, per quos ab obitu
 Lutheri corruptelas inuectas multis annis
 clamitarunt; atque in eos continuo prius-
 quam

ANNO
1568.
Maioristæ
acquiescūt
placito
Principis.

quam auditi essent, diris & anathemate fulminandum decreuerant. Cum vero Princeps nullis se rationibus à sententia dimoueri pateretur, tandem assenserunt politici, quos Elector ad colloquium miserat, ut hypotheses nuper omissæ vigesimo sexto Octobris in confesso recitarentur. Ea res licet Theologis istius partis multum displiceret, obtemperandum tamen fuit, ne si hanc ob causam colloquium dissolueretur, id aduersarij Flaciani spargerent ipsorum culpâ contigisse.

9. Corruptelæ à Maioristis introductæ.

In Colloq.
lat. pag. 8.
& seq.

Legit igitur VVigandi iussu Rosinus hypotheses, quæ nouem corruptelas complectebantur, è Maioris ipsius libris potissimū excerptas, quibus euangelicæ doctrinæ puritatem in articulo iustificationis fœdè contaminatam asserabant. Hæ verò corruptelæ, quia summam continent eorum, ob quæ Maiorem eiusq; gregales defecisse ab Evangelio, & ad Papistarum castra transfugisse clamitant, nobis hoc loco breuiter veniunt inferendæ. Dicimus, inquiunt, hæc corruptelas post obitum Lutheri, in Ecclesiam Dei sparsas esse publicis scriptis. 1. Imputatione & inchoatione simul nos corâ Deo iustificari. 2. Præcipuè nos fide saluari & iustificari. 3. Bona opera ad salutem necessaria esse. 4. Bona opera salutem & iustitiam retinere. 5. Non pugnandum esse de particula, Sola, in hac propositione; Solâ fide iustificamur. 6. Discrimen esse inter iustitiam

stitiam & salutem. 7. Iustitiam Christiano- ANNO
rum, quâ coram Deo iusti sunt, in hac vita 1568.
imperfectam esse. 8. Pro bonis operibus 7.
dari vitam æternam. 9. Fide & confessione 8.
homines apprehendere salutem & iustifica- 9.
tionem.

Absolutis hypothefibus Maioristæ poli- Maioristæ
tici cum Theologis secesserunt, & re delibe- queruntur
rata per Lindemannum Iureconsultû questi de acerbi-
sunt de Flacianorum acerbitate & iniustitia, tate Fla-
quod nimirum nec cognita causa, nec audita cianorum.
parte altera durius locuti sint & asperius,
quam par fuerit. Esse negotium hoc arduum
magnique momenti, nec intermissuros Ele-
ctoris Theologos, quin ad ea quæ proposita
sint & obiecta respondeant, vti necessitas &
rei magnitudo postulare videatur. Deinde Eorû the-
Maioristarum theses & antitheses Principi ses & anti-
traditæ fuerunt, qui Flacianis eas dedit exa- theses exa-
minandas: Flacianorum verò theses, anti- minantur.
theses & hypothefes item, Princeps Maiori-
starum Synedrio vicissim ad censuram re-
uocandas exhibuit. Et Flaciani quidem pro
suo ardore biduo sequente censuram scri- Censura
pserunt, viginti septem notationibus distin- Flaciano-
ctam, quibus confessionem aduersariorum rum.
de iustificatione & bonis operibus lancina-
runt. Eam censuram Rosinus 29. Nouem- Prælegi-
bris horâ octauâ matutinâ in confessu reci- tur.
tauit. Prima notatio fuit, quod Ecclesiam
Maioristæ suo tantum contubernio alligare
videantur, exclusis ijs, per quos erroris &
defe-

ANNO
1568.

Censura
Maioristarum.

defectionis ab Augustana confessione fuerant infimulati: quæ notatio tangit sanè negotij radicem, & vniuersæ causæ iugulum petit. Vbi Rosinus legendi finem fecit, Maioristarum suum quoque iudicium de confessione Flacianorum continuò subiunxerunt: In quo principio, quid in thesibus ipsi desiderent, modestè satis & paucis exposuerunt. Deinde quod in antithesibus & hypothesebus obiectū erat de erroribus sub Electore sparsis, ipsi retorquent in Flacianos, quos se de magnis erroribus in hunc articulum inuentis solidè coniecturos asserunt. Atque hæc vtriusq; partis censura, vti scriptæ erant, latinè & germanicè, aduersariis ad discutendum exhibitæ fuerunt.

Maioristarum postulatam de colloca-tione viuæ vocis.

Princeps deliberat.

Monuit deinde Lindemannus Principem, vt quia bina iam vtrinque sint oblata scripta, colloquij nunc initium fieri iubeat, quæ admodum initio sit constitutum: nimirum, vt res porro deinceps non scriptitando, sed viua voce peragatur, notarijs interim dicta collocutorum excipientibus; vti decretum postulet. Hac ratione futurum ait, vt & incommoda quedam vitentur, quæ alioquin certò merendum sit exoritura; tū vt alij quoque aliorum dicta rectius assequantur, & expeditior sit totius actionis cursus. Princeps hac de re cum suis de liberandum censuit. Itaque secessit abductis secum consiliarijs politicis & Theologis istius factionis; qui suis moti rationibus calamo quâ lingua pugnare maluerunt. Itaque suaserunt Prin-

cepti,

cipi, ne colloquium alia ratione peragi, quã ANNO
 scriptis mutuis pateretur. Assensit Princeps, 1568.
 habita deliberatione, nec grauatè quidem, ea Colloquiũ
 de re mentem suam per Premium Iurecon- in scriptis
 sultrũ declarauit. Adiecit Premium, quia Ma- fieri man-
 ioristæ Flacianorum Ecclesijs in Thuringia dat.
 labem asperferint, quasi doctrinã profitean-
 tur scedis errorũ sordibus contaminatã, po-
 stulare Principẽ, vt designent id genus cor-
 ruptelas, eosq; prodant nominib. expressis,
 per quos errores istos inuectos arbitrentur.
 Respondet ad hæc Lindemannus Maiorista- Maiorista-
 rũ nomine, Non videre Theologos Electo- rũ replica.
 ris, quæ cõmodior institui possit agẽdi ratio,
 quam si viua voce colloquium peragatur;
 quemadmodum decreto cautum sit, atq; ini-
 tio constitutũ. Ad hypotheses quod spectet,
 primũ theses vtrinq; declarãdas esse, facien-
 dumq; periculum instituta collatione, an de
 controuersis capitibus in eosdẽ cancellos cõ-
 uenire possint. Vbi verò se mutuo audiue- Flacianorũ
 rint, & mentẽ suam vtriq; sufficienter decla- pertinacia.
 rarint, tũ porro de formandis antithesibus &
 hypothefib. cogitandũ. Premium adhẽc, Prin-
 cipem, ait, in sententia persistere, nimirum, vt
 calamo scriptisq; mutuis, non viua voce col-
 loquium peragatur: tũ vt hypotheses initio
 statim adiungãtur, proditis eorum nomini-
 bus, per quos vtriq; nãuis & erroribus do-
 ctrinã corruptam iudicent. Imprimis alterũ
 hoc de hypothefibus statim adiungendis,
 pertinaciter vrgebant Flaciani, scilicet vt
 aduer-

ANNO
1568.
Maioristæ
deliberant.

aduersarios, quos scriptis publicis apostasiam, transfugij, proditæque veritatis summâ cum contumeliâ reos fecerant, in hoc congressu nec auditos nec conuictos autoritate censoriâ velut iudices anathemate iugularent.

Cum aliquandiu inter politicos disceptatum esset, tandem Electores Theologi deliberandi spatium impetrarunt in diem vsque sequentem, qui trigessimus Octobris fuit.

*In Colloq.
Altenb. ger.
fol. 23.*

Quo die partis vtriusque Consiliarij politici conuenerunt; cumque neutri de sententia discederent, acris fuit inter eos exorta disce-

» ptatio. Et Princeps ipse quidem, anni sunt,
» inquit viginti, ex quo mutuis sese conuictijs
» lacerarunt: æquum igitur est, vt eâ de re
» sermo habeatur. Adhæc Lindemannus, ve-
» rum est, inquit: sed id debito ordine & lo-
» co faciendum est. Post multam altercatio-
» nem Eberardus Than, quemadmodum, in-
» quit, nostri theses, antitheses, & hypothe-
» ses exhibuerunt, ita & Electoris Theologi
» faciant. Neque enim deinceps ferendum
» est, vt eum in modum cum nostris agatur;
» scilicet vt Flaciani proclamentur: & si quis
» deinde quærat: quales sint Flaciani? homi-
» nes eos dicatur sceleratos, perditos & fedi-
» tiosos. Id verò Principi nequaquam toleran-
» dum. Tum Princeps: Metuunt Theologi
» vestri, ne vna cum alijs condemnentur. At
» nobis longè alia mens est. Progrediamur pa-
» ri passu. Nos ipsorum næuos & corruptelas
» demonstrauius: Faciant ipsi vicissim hy-
pothe-

potheses suas; tum deinde facilè ad rem veniemus.

Hæc trigesimo Octobris inter Principem & politicos vtriusq; partis absentibus Theologis acta sunt, animis quorandam nonnihil efferuescentibus. Postridie Flaciani scriptum obtulerunt Principi, in quo se negant actionem cum aduersarijs continuaturos, nisi res agatur scriptis mutuis, & Maioristæ corruptelas Flacianorum designent expressis autorum nominibus, per quos eas inuectas arbitrentur. Scriptum hoc prolixum satis continuo Maioristis exhibitum fuit, qui sub vesperam eiusdem diei responderunt, se quidem ad formam colloquij quod attinet, permanentes in sententia, nec eam agendi rationem probaturos, quam aduersarij contra decretum vrgeant, nisi per Electorem Principem aliud mandetur. Ad eum igitur se perscripturos aiunt rem omnem, & quid in hoc negotio fieri velit, certius exploraturos.

Calendis Nouemb. Ioannes Guilielmus Saxoniae Dux, legatos Electoris politicos denuo accersit, periculum facturum, an eos ab instituto dimouere posset? verum id frustra fuit: Decretum erat pridie, aduersarijs contra decretum nitentibus prorsus non assentiri, nisi consulto primum Electore Principe. Ad hunc igitur duo fuerunt ablegati, Ioannes à Zeschavv politicus, & Christianus Schutz concionator aulicus, qui de progressu colloquij, tum de mora per aduersarios iniecta

ANNO
1568.
Flaciani in
sententia
permanere

Maioristæ
ad decretum
prouocant.

Delegati
ad Electo-
rem.
Eum de
actis Collo-

ANNO
1568.
quij infor-
mant.

docerent Principem, eiusque sententiam de duabus istis controuersijs exquirent. Ad- dederunt vtrique, politici inquam & Theo- logi, litteras bene prolixas, quibus Electro- rem Principem non modo de ijs qua haec- nus acta fuerant, sed & de machinationibus aduersariorum contra decretum & leges colloquij certio- rem fecerunt.

Electoris
responsio.

Electo- r ad vtrasque respondet, datis vicissim ad Theologos suos, tum ad politicos separatim litteris. Et Theologos quidem serio cohortatur, vt quanto possint studio concordiam promoueant; ad qua inter vtrosque; faciendam licet aduersarij non admodum propendere videantur, quemadmodum ex ipso- rum circuitationibus, tum ex calumnijs, so- phisticisque strophis animaduertat; laboran- dum tamen ipsis, ait, vt in declarandis tribus articulis iuxta decretum progressus fiat; tum vt ipsi suo tempore vicissim in antithetibus aduersariorum errores liberè designent, de- que ijs iudicent iuxta Dei verbum, ecclesias etiam & scholas suarum ditionum constan- ter & fortiter tueantur. Quamquam verò iuste recusatam eam agendi rationem, quam aduersarij vrgeant, qui scriptis alternis non viua voce colloquium peragi velint; si ta- men obstinatis animis in sententia perli- stant, cedendum illis, ait, hac parte qui- dem, ne dissoluatur colloquium, eius rei culpam ipsi sustinere cogantur, quasi dissi- dant causa, & propterea congressum detre- ctarint. Hæc Elector ad concionatores tex-

Eius ad pe-
liticos lit-
teræ.

tio Nouembris. Politicis vero respondet ANNO paulò breuius; aduersarios, inquit, hoc im- 1568. primis habere studio, vt contra, quam decretum sit & constitutum, arbitrato suo o- Flacianorū conatus. mnia dirigant, atque moderentur: quod cum illis minimè concedi oporteat, admonendum Saxonix ducem, ne nimium indulgeat concionatoribus suis, sed iniecto freno ad decreti limites eos reuocet, & ad pacis concordixque studium. Ante omnia verò actionem istuc dirigant, vt si propter aduersariorum pertinaciam omninò scriptitandum sit potius quam colloquendum, ne cæteris in rebus secus agatur, quam decreti tenor postulet, neue ab antithesibus vel condemnationibus fiat actionis initium.

Scriptit hæc ad politicos Elector quarto Nouemb. Vtræq; verò litteræ ad septimum eiusdē mensis Alteburgum delatæ fuerunt: Postridie ad Curiam vtrique contuenerunt; Eorum libido insul- vbi de colloquio continuando inter politi- bido insul- tandi Ma- eos deliberatum est: in qua consultatione, tandi Ma- ioristis. eum Maioristæ mandatu principis Electoris in vno capite cederent; Flaciani & alterum de antithesibus & hypothesibus initio statim adiungendis pro feruore suo plenis faucibus vrserunt. Quia vero suffragiorum nu- Nouum decretum impetrant: mero, & principis sui præsentis autoritate præualebant, non modo facti sunt voti compotes; verum & hoc obtinuerunt, vt antiquato decreto priore, quod initio promulgatum diximus, de forma colloquiij

ANNO nouæ leges ad ipsorum arbitrium scriberen-
1568. tur: quas vti eodē die promulgatæ fuerunt,
In Colloq. exactis publicis inserimus.

Altenb. lat. Primum, vt in articulo de iustificatione, &
ed. pag. 25. b. bonis operibus eousque procedatur, donec

1. liquido cognosci queat, an Theologi in eo
” articulo sententijs congruant, vel quam pro-
” cul à se inuicem, & quibus in partibus discre-
2. pent. 2. Vt coniunctim de antithesibus &
” hypothesibus posthac tractetur, ac vicissim
” Electorales Theologi hypotheses suas simul
3. exhibeant. 3. Idē ordo in sequentibus duo-
” bus articulis, vtpote de libero arbitrio, &
” de Adiaphoris quoque obseruetur. Ita ta-
” men, vt liberum sit futurū Theologis Saxo-
” niæ Ducis mox initio cuiusque articuli the-
” ses, antitheses & hypotheses coniungere, si-
4. mulq; publicè legere & exhibere. 4. Vt tri-
” bus aut quatuor scriptis vntrinq; de propo-
” sitis thesibus agatur, atque eodem planè mo-
” do de antithesibus & hypothesibus tria vel
” quatuor permutentur scripta; reseruata ta-
” men cuilibet parti potestate, si id rei neces-
” sitas exegerit, consentiente illustrissimo
” Principe, & Electoris politicis consilia-
” rijs, vt plura etiam liceat scripta exhibe-
5. re. 5. Neutra pars colloquium abrumpat,
” nisi de tribus illis articulis propositis iuxta
” processum & formam, de qua modo est di-
” ctum, pariter fuerit facta collatio, siue con-
” ciliatio in vno vel pluribus articulis facta
6. sit, siue non. 6. In scriptis mutuis iniuriæ,
am-

ambages & præiudicia caueantur, nec quicquam noui vel peregrini, vel non necessarij 1568. in medium proferatur, quod ad prædictos tres articulos non pertinet. 7. Scripta omnia latinè & germanicè simul exhibeantur; germanica tamen solummodo publicè recitentur. Haecenus decretum posterius, quod Flacianorum importunitas extorsit, Maioristis perpetuò cedentibus, ne ipsorum culpa colloquium dissolueretur.

ANNO 1568.
7.
Inuectiuæ
vtriusque
partis.

Triduo post, vndecimo Nouembris scilicet, actio tandem resumpta est, quam disputationes istæ de forma colloquij per dies aliquot suspenderant; fuitque porrò per menses ferè quatuor scribendis offerendisque vicissim inuectiuis acriter inter vtrosque dimicatum, animis iracundia odioque vehementer flagrantibus: quo factum est, vt certamen singulis propemodum actionibus incrudesceret. Interim verbis quidem vtrique concordiaæ studium & summam benignitatem animiq; moderationem præ se ferebant; quanquam cohibere se non potuerunt, quin amarulentiaæ odijque pestilentissimum virus, quod intimis medullis reconditum gerebant, subinde per calamum & gestus exteriores erumperet: eumque in modum res acta fuit, vt cum neutri cederent, incertum sit, vtri aduersarios animi virulentia dicacitate, calumniandi que studio superarint. Cæterum duo scripta eodè die recitata fuerunt & exhibita; primum à Maioristis, à Flacianis alterum.

Vtraque se purgat à corruptela Lutheranismi.

ANNO
1568.

Respondabant vtriq; ad censuram aduer-
sariorū, & aspersam corruptæ doctrinæ ma-
culam detergere conabantur. Flaciani pridē
viginti septem notas, vel animaduersiones
scripserant in confessionem à Maioristis ex-
hibitam; atque hi vicissim errores aliquot in
confessione per Flacianos edita notarant.
Vtrique igitur doctrinam suam de iustifica-
tione & bonis operibus, quam certatim vtri-
que gloriabantur puram sese nullisque con-
taminatam erroribus profiteri, à sordibus
aspergis, vti diximus, hoc scripto velut spon-
gia purgare voluerunt.

VI.
Principis
ad Collo-
cutores ad-
monitio.

Iuber à cō-
uitijs absti-
nere.

Atque hæc tertia coitio fuit, in qua se mu-
tuò puncturis quibusdam, imo venenatis
morsibus impetere cœperunt. Quod cū Io-
annes Gulielmus Saxonie Dux intelligeret,
eodē die à prandio politicos Electoris con-
siliarios admonuit, depræhendere se ex scri-
ptis apologeticis, quæ sint horis antemeridi-
dianis in confessu recitatae, futurum, si ad-
eum modum vtrique progrediantur, vt dis-
putationes istæ in magnas contentiones ex-
eant, per quas actio hæc aliorsum ab institu-
to facilè dirigatur. Ad hoc euitandum in-
commodum mandasse se Theologis suis, ait,
vt abstineant deinceps ab aculeatis sermoni-
bus, & de re ipsa tantum respondeant: qua
de re futurum operæ pretium, vt aduersa-
rij quoque per politicos admoneantur. Ma-
ioristæ voluntate Principis intellecta deli-
berandum censuerunt. Habita consultatio-
ne re-

ne respondent; deprehendi nunc reipsa, iu- ANNŌ
 stas fuisse rationes, quibus ipsi sub initium 1568.
 permoti viua voce potius, quam scriptis mu- Maiorista-
 tuis colloquium hoc peragendum iudica- rum deli-
 rint. Quaquam verò causas habeant gra- beratio &
 uissimas cur aduersariorum inanes logoma- responsio.
 chias & cauillationes in lucem conspectum-
 que omnium referant, eamque ad rem satis
 iam sint instructi; velle tamen hoc labore
 superfedere nunc quidem; atque id certas
 ob causas: imprimis quia Principi hoc ipsum
 petenti gratificari cupiant.

Post quadriduum, decimoquinto Nouem- Flaciani
 bris scilicet, cum vtrique in Curia de more primum in
 conuenissent, Princeps aduersarijs per confi- actione di-
 liarios suos significat, cupere se, vt in hoc cendi locū
 congressu Flaciani primum dicendi locū ha- petunt.
 beant: quod cum non difficulter concede- Scriptum
 retur, Rosinus ipsorum nomine scriptum le- corum vi-
 git, in quo dū disputant de summa rei, nihil rulentum.
 ferè nouū adferunt, nisi quod aculeum acer-
 bius exerunt per interualla, & probri loco
 Maioristis sub finem obijciunt, quod scriptū
 latinum in postremo congressu exhibitum
 non phrasi tantum & verbis, sed & sensu fre-
 quenter à germanico discrepet. Vbi Rosi- Cōtrarium
 nus finem legendi fecit, Eberus ex altera Maiorista-
 parte, prolixam dissertationem exorsus de rum scri-
 iustificatione & bonis operibus, ea cum- ptum.
 primis luculenter tractabat, quæ per aduer-
 sarios in explicanda doctrina iustificatio-
 nis omissa, vel non perspicuè satis euoluta

ANNO
1568.

iam ante monuerat. Atque in his scriptis vtrique de mordacitate, deque virulentia partis aduersæ quiritantur; suam verò moderationem in dissimulandis iniurijs, & patientiam vtrique prædicant.

Principis
mandatū.

His scriptis vtrinque de more recitatis traditisque, Princeps in confesso monuit decretum esse de consensu partis vtriusque, ut de quolibet articulo tria vel quatuor scripta summū exhibeantur: hortari se igitur Maioristas, si quid amplius habeant de primo controuersiarum capite, quod in medium adferre decreuerint, ut hoc ipsum proponant in conuentu futuro, & actionem concludant: idem facturos Flacianos.

Vtriusque
partis lo-
gomatica.

Proximus deinde congressus 22. Nouem. habitus fuit; in quo Maioristæ primum, post & Flaciani eadem de re ad nauseam disseruerunt. Et hi quidem, qui postremo loco dicebant, longè prolixius, quam vnquam ante sermocinati sunt: nec aliud tamen, quam recoctam cramben, quod aiunt, virulentia cōdimento respersam attulerunt. Atque haec tenus quidem de thesibus vel assertionibus vtriusque partis, in capite de iustificatione & bonis operibus actum fuit. Princeps verò collocutores monuit, priusquam confessus solueretur: quandoquidem collatio de thesibus primæ controuersia quaternis scriptis vicissim exhibitis iuxta decretum sit absoluta, nunc porro ad antitheses & hypotheses esse progrediendum. Respondit Lindeman-
nus

Antitheses
& hypothe-
ses discu-
tiuntur.

nus re cum Ebero & Salmutio deliberata; ANNO
 Etsi postremum aduersariae partis scriptum 1568.
 omninò respòsum quoddam Apologeticum Maiorù su-
 postulet; tamen Electoris Theologos, quia per ijsdem
 princeps ita velit, ad antitheses & hypothe- postulatù.
 ses gressum facturos, hac conditione tantum
 addita, vt apologiam simul ad diluendas il-
 lius scripti calumnias adiungere atque offer-
 re liceat, tum vt ipsis quoque ad formandas,
 quas exhibere decretum habeant, antitheses
 iustum temporis spatium concedatur. Prin-
 ceptis deliberatione cum suis habita, placere
 Theologis suis, inquit, vt Maioristæ ordian-
 tur ab antithesibus, vnaque ad antitheses
 & hypotheses aduersariorum respondeant.
 Lindemannus omnino, inquit; Interim ge-
 neralem responsionem adiungere cupiunt
 ad scriptum prius. Princeps ad hæc: Quatum
 intelligo, ad antitheses respondebunt: Si
 quid deinde velint subiungere, id illis libe-
 rum esto. Lindemannus, quo pacto respon-
 deant ad scriptum vltimum, an apologiam
 ipsis antithesibus inserant, an aliam ingre-
 diantur viam, id ipsorum iudicio relinquen-
 dum & libertati. Ad hæc V Vigandus, Fla-
 cianorum nomine; Initium actionis facien-
 dum, ait, per aduersarios oblato scripto; Se
 deinde responsuros; Atque ita deinceps ab v-
 trisque scripta per vices exhibenda. Pla-
 cuit hoc Maioristis; atq; ita con-
 uentus ille dissolu-
 tus est.

ANNO
 1568.
 Maiorù su-
 per ijsdem
 postulatù.

Principis
 responsio.

Soluitur
 conuentus.